

Käräjäoikeuden lautamiesten vaali 2025-2029

43/00.00.01.01/2025

Khall 02.06.2025 § 121

Selostus

Käräjäoikeuden lautamiehistä säädetyn lain (22.12.2019/11) 3 §:n mukaan käräjäoikeuden lautamiesten lukumäärän vahvistaa Tuomioistuinvirasto. Tuomioistuinviraston 20.5.2025 tekemän päätöksen mukaan lautamiesten lukumäärä on Outokummussa 2. Lautamieslain 4 §:n mukaan kunnanvaltuusto valitsee lautamiehet kunnanvaltuuston toimikautta vastaavaksi ajaksi. Nykyisten lautamiesten toimikausi päättyy, kun kunnanvaltuustot ovat valinneet uudet lautamiehet ja valinnat ovat tulleet lainvoimaisiksi.

Eduskunnan perustuslakivaliokunta on todennut mm. seuraavaa: "Lautamiesten valinnassa tulee korostaa lautamiehen tuomarintehtävää. Lautamies ei ole poliittisella valtakirjalla toimiva kunnallinen luottamushenkilö, vaan hänen tulee olla riippumaton. Valtuustoryhmillä on tämän suhteen erityinen vastuu. Sama koskee sitä, että lautamiehiksi valittavat ovat valmiita toimimaan tehtävässään koko kauden. Ottaen huomioon lautamiehen tehtävän ja aseman tuomioistuimen jäsenenä puolueiden ei pidä vaatia lautamiehiksi valittavilta sitoumuksia ns. puolueveron maksamisesta istuntopalkkiostaan."

Lautamiehen tehtävää ei voida pitää kunnallisena luottamustehtävänä, vaikka valtuusto valitsee lautamiehet toimikauttaan vastaavaksi ajaksi. Perustuslain mukaan tuomiovaltaa käyttävät itsenäiset ja riippumattomat tuomioistuimet.

Lautamiehet, joilla on yksilöllinen äänioikeus, ovat tuomioistuimen jäseniä ja toimivat tuomarin vastuulla. Näin ollen tehtävä on pikemminkin valtiollinen luottamustehtävä, jonka hoitamisesta maksettavat kustannukset (istuntopalkkio, ansionmenetykskorvaus ja matkakustannukset) suoritetaan valtion varoista.

Lautamiehen tehtävä eroaa kunnallisista lautakunnan jäsenyyksistä ja eräistä muista kunnallisista luottamustehtävistä siinäkin suhteessa, että **tuomioistuimen istunnot alkavat yleensä aamulla klo 9.00 ja istuntoja jatketaan niin pitkään, että kaikki istuntopäivälle haastetut jutut saadaan käsitellyksi. Lautamiehen tehtävä edellyttää siis varautumista koko päivän kestävään istuntoon. Erityisesti laajoissa rikosasioissa lautamiesten tulee varautua olemaan läsnä useampana päivänä peräkkäin.**

Tuomioistuinten jäsenten esteellisyyskysymyksiin kiinnitetään nykyään huomattavan paljon huomiota. Esteellisyyttä koskevat säännökset on uudistettu syyskuussa 2001 voimaan tulleella lailla. Mainittu lain muutos ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen kannanotot ovat merkinneet sitä, että esteellisten piiri on laajentunut. Vakiintunut periaate on, että tuomioistuimen on paitsi oltava puolueeton myös näytettävä puolueettomalta.

Käytännön kokemukset ovat osoittaneet, että esteellisyyskysymykset ovat usein ajankohtaisia erityisesti silloin, kun lautamiehinä on esimerkiksi kunnanhallituksen tai kuntayhtymän hallituksen jäseniä. Tuomioistuinviraston näkemyksen mukaan merkittävässä asemassa olevien kunnallisten luottamushenkilöiden tai kansanedustajien valitsemiseen lautamiehiksi tulisi suhtautua pidättyväisesti.

Lautamiesten valinnan osalta Tuomioistuinvirasto kiinnittää huomiota käräjäoikeuden lautamiehistä annetun lain 2 §:ään kokonaisuudessaan. Sen ensimmäinen momentti kuuluu seuraavasti: "Lautamiehen tulee olla käräjäoikeuden tuomiopiiriin kuuluvassa kunnassa asuva Suomen kansalainen, joka ei ole konkurssissa, jonka toimintakelpoisuutta ei ole rajoitettu ja jota on pidettävä sopivana toimimaan lautamiehenä." **Lautamieheksi ei saa valita henkilöä, joka on alle 25-vuotias tai joka on täyttänyt 65 vuotta.**

Lautamiehenä ei saa olla henkilö, jolla on virka yleisessä tuomioistuimessa tai Rikosseuraamuslaitoksessa taikka joka virassaan suorittaa ulosottotehtäviä, rikosten esitutkintaa taikka tulli- tai poliisivalvontaa, eikä myöskään syyttäjä, asianajaja taikka muu ammatikseen asianajoa harjoittava henkilö.

Lautamieslain 4 §:n 3 momentin mukaan kunnasta valittavien lautamiesten tulee mahdollisimman tasapuolisesti edustaa kunnan väestön ikä-, elinkeino-, sukupuoli- ja kielijakaumaa. Lautamiesjärjestelmän uskottavuutta ja kansalaisten luottamusta järjestelmään saattaisi lisätä, mikäli lautamiesten joukossa olisi myös eri etnisiä ryhmiä edustavia henkilöitä.

Valtuustojen tehtävänä on huolehtia siitä, että lautamieheksi valittavilla henkilöillä on tehtävän suorittamiseksi vaadittava riittävä kielitaito ja käräjäoikeuden tehtävänä on huolehtia lautamiesten istuntokokoonpanosta.

Käräjäoikeus toivoo, että lautamiehen tehtäviin nimitetään ainoastaan sellaisia henkilöitä, jotka ovat motivoituneita ja vastuullisia toimimaan käräjäoikeudessa vaativissa lautamiehen tehtävissä.

Lautamieslain 5 §:n mukaan lautamiehen on ennen tehtävään ryhtymistä sekä tehtävän kestäessä annettava käräjäoikeudelle tuomioistuinlain (2016/673) 11 luvun 12 §:ssä tarkoitettu sidonnaisuusilmoitus käräjäoikeudesta saatavalla lomakkeella.

Kuntalain 70 §:n mukaan luottamustoimeen voidaan valita vain henkilö, joka on siihen suostunut. Suostumus on asetettu valinnan edellytykseksi, joten se on annettava ennen valintaa.

Valmistelijat	Toimistosihteerit, kaupunkipalvelujen johtaja
Lisätietoja	Kaupunkipalvelujen johtaja Jukka Orenius, 044 755 9240, jukka.orenius@outokummunkaupunki.fi
Esittelijä	Kaupunginjohtaja
Päätösehdotus	Kaupunginhallitus päättää esittää kaupunginvaltuustolle, että kaupunginvaltuusto valitsee toimikaudekseen kaksi (2) käräjäoikeuden lautamiestä.
Päätös	Kaupunginjohtajan ehdotus hyväksyttiin yksimielisesti.
